

De gamle Gravsten paa Jerne Kirkegaard.

Af Fabrikinspektør **L. Spangsberg**, Roskilde.

I min afdøde Fader, Hotelejer *Morten Spangsberg's* sidste Leveaar blev Jerne Kirkegaard restaureret, og Fader, der var blandt Kirkeejerne og meget interesseret i Restaureringen, tog ofte en Tur derud. Paa en af disse Ture ledsagede jeg ham, og paa Kirkegaarden, ca. 5 Meter Nordvest for Kirketaarnet, viste han mig to gamle Gravsten, om hvilke han udtalte, at de sikkert var over et Par af vor Families Medlemmer.

I mit Barndomshjem, „Hotel Spangsberg“, Esbjerg, fandtes et Exemplar af det i 1885 af nulevende Skoleinspektør *P. Lauridsen* udgivne Værk: „*Vitus Bering og de russiske Opdagelsesrejser fra 1725—43*“.

Heri omtales Berings Ledsager, Løjtnant *Morten Spangsberg*, der, foruden at have fulgt Bering, skal have gjort sig fortjent ved at have opdaget de kurilske Øer og Japan Nord fra.

For at identificere Morten Spangsberg tager Forfatteren, da Bladene i Kirkebogen manglede for det Aar, Morten Spangsberg formenes at være født, sin Tilflugt til ovennævnte to Gravsten.

Pag. 77 i ovenanførte Værk skriver Forfatteren saaledes:

„*Spangsberg*“ var født i Jerne ved Esbjerg i „Jylland formodentlig 1698. Han var fremgaaet

„af en velhavende Familie udenfor Bondestanden,
 „og paa Jerne Kirkegaard findes endnu en smuk
 „gammel Ligsten over hans Broder, den agtbare
 „og velfornemme Mand Chr. Spangsberg; men
 „forøvrigt vides intet om hans Ungdon. . . .“

Pag. 193 skriver Forfatteren videre:

„Mine Efterretninger om *Spangsberg* er ikke
 „ganske udtømmende. Da han blev ansat som
 „Lieutenant af 4de Rang 1720, maa han være
 „født senest i Slutningen af det 17. Aarhundrede.
 „Paa denne Tid levede i Strandby i Jerne Sogn,
 „lige Nord for det nuværende Esbjerg, en vel-
 „havende Mand ved Navn *Hans Spangsberg*, der
 „nedstammede fra en nærliggende Bondeby af
 „samme Navn. Jeg har gennemgaaet Sognets
 „Kirkebog fra 1660 til 1710 og ikke fundet et
 „eneste andet Navn, som passer. Jeg formoder
 „derfor, at denne Hans Spangsberg er Martin eller
 „Morten Spangsbergs Fader. En Søn af Hans
 „Spangsberg ved Navn Christen døbt^{10/1} 1697,
 „og en anden er bleven døbt i Slutningen af Aaret
 „1698, men desværre mangler Bladene i Kirke-
 „bogen for dette Aar. Sandsynligheden taler for,
 „at dette Barn har været *Martin Sp.*, der altsaa
 „har været 22 Aar gammel, da han traadte ind
 „i den russiske Flaade. Hans Navn har været
 „Genstand for en Række Forandringer: Span-
 „Spang- Spangenberg, jeg har fastholdt det mid-
 „terste for ikke at forøge Vilkaarlighederne.“

Da jeg for nu snart 20 Aar siden paabegyndte Ud-

arbejdelsen af en Stamtavle over Familien Spangsberg, søgte jeg efter de to gamle Gravsten, min Fader havde vist mig. Den ene, den af Skoleinspektør Lauridsen omtalte over Christen Spangsberg, fandt jeg lagt op ved Kirkens nordre Mur sammen med en Del andre, og den anden, der viste sig at være over Hans Christensen Spangsberg, Fader til ovennævnte Christen Spangsberg, fandt jeg liggende i fire Stykker udenfor det nordre Kirkegaardsdige. Ved Henvendelse til Kirkeværge Gaardeier P. Gyde Petersen fik jeg Tilladelse til at lægge Stenen ind til de øvrige ved Kirkens nordre Mur, hvor der nu findes 5 Gravstene, der lyder paa Navnet Spangsberg. Ved Udarbejdelsen af Familiens Stamtavle har disse gamle Sten ydet mig fortræffelig Hjælp; thi bortset fra, at de kunde fortælle langt mere end Kirkebøgerne, kunde de i Tilfælde, hvor disse var defekte (og dette er i høj Grad Tilfældet med Jerne Sogns), eller hvor Præsten (Maturin Castensen) havde glemte at indføre Fødsler, jo erstatte dem.

Havde Skoleinspektør Lauridsen i sin Tid underkastet omtalte to Gravsten en grundigere Undersøgelse, vilde de have fortalt ham, at Vitus Berings Ledsager ikke var en Søn af Hans Spangsberg eller en Broder til Christen Spangsberg.

Endskønt Stenene, og da især Hans Spangsbergs, var meget slidt og medtaget, lykkedes det mig dog at faa saa meget frem, at nærværende Bidrag til Identificeringen af Vitus Berings Ledsager kunde gives, og dette i Forbindelse med at meddele, hvad disse gamle Gravsten fortæller, har jeg ment, kunde interessere „Fra Ribe Amt“s Læsere.

Gravstenen over Hans Spangsberg er den ældste af Stenene, jeg har fundet paa Jerne Kirkegaard. Den

er udhugget i Tufsten, og da den jo særlig har Betydning, har jeg ladet den fotografere.¹

Paa Stenen er Hans Spangsberg med Hustru *Edel Christensdatter* samt de 11 Børn afbildet. Aaret efter at Stenen er udhugget, vil Skæbnen, at Edel Christensdatter bliver Moder til en Søn: Morten Hansen Spangsberg, hvis Fødsel man af Pladshensyn da maa nøjes med at angive ved Text alene.

Indskriften lyder saaledes:

Ao 1714 er denne Sten udhugen Gud allene til Lov og Ære.					
Alt mit Haab til Gud allene. Døde Ao. 1737 24. Juli. H C S fød Ao. 1667.			Gud være lovet for al sin Godhed. E C D fød 1674 28. Novb.		
Herpaa er udhugen og derunder agter at hvile Hans Christensen Spangsberg i Strandby med sin kære Hustru Eddel Christensdatter som kom tilsammen udi Ægteskab . . . Oktb. 1689 og hafer av- let 11 Børn, 3 Sønner og 8 Døtre som og herpaa findes udhugen. Gid Gud give dem allesammen . . . . . her i Verden . . . . . timelige . . . . . og Døden . . . Himmerige. Amen.					
Siden af Gud velsignet med den sidste Søn . Morten Hansen. født 1715. 27. Oktb.					
Mette Hansen f. 1691.	Else Hansen f. 1694.	Chresten Hansen f. ⁵ / ₁ 1697.	Søren Hansen f. ¹⁷ / ₆ 1703.	Nils Hansen f.	
Maren Hansen f. 1699 d. 1700	Maren Hansen f. 1701	Kirsten Hansen f. 1708 d 1710	Dorotea Hansen f. 1710 d. 1712	Kirsten Hansen f. 1713	Barn i Svøb d. 169?

¹ Det omhyggelig udførte Billede skyldes Hr. Fotograf Bjerknæs, Esbjerg, og for det store Forarbejde med at rense Stenen, samle den og spænde den sammen, er jeg Hr. Maskinmester O. Christoffersen, Esbjerg, Tak skyldig.

Hans Christensen Spangsberg har altsaa efter Gravstenen haft 12 Børn, 4 Sønner og 8 Døttre; ingen af disse Sønner kan have været Vitus Berings Ledsager, og det Barn, som efter Hr. Skoleinspektør Lauridsens Gennemgang af Kirkebogen skal være døbt i Slutningen af 1698, kan altsaa ikke have været en Søn, men en Datter (antagelig det sidste paa Stenen, der er afbildet i Svøb). Da Hans Christensen Spangsberg døde, blev hans Dødsdato, 24. Juli 1737, angivet paa Stenen, og denne har da faaet Lov at ligge hen uden at faa paaført andre Dødsdata, end ikke Edel Christensdatters er bleven angivet. Efter Riberhus Amts Skifteprotokoller efterlod Hans Christensen Spangsberg sig ved Skiftet den 20. August 1737 følgende Børn i Live: Mette, Else, Christen, Maren, Søren, Niels, Kirsten og Morten, hvilket ogsaa er i Overensstemmelse med Gravstenen, hvor Børnene dog ikke er angivne efter Alder. Da Hans Christensen Spangsberg havde 3 Brødre: Peder, Jens og Thomas, kunde det jo tænkes, at Vitus Berings Ledsager var en Søn af en af disse, og da han i Rusland blev kaldet Martin Petrovitsch, ansaa jeg det for mest sandsynligt, at han var Søn af Peder Christensen Spangsberg. Nu oplyser Skifteprotokollen imidlertid, at ved Skiftet den 21. August 1737 efter Peder Christensen Spangsbergs Hustru Anne Jensdatter efterlod denne sig følgende Børn: Christen, Appelone, Johanne, Jens, Niels og Else; men ingen Morten, og for Jens og Thomas Christensen Spangsberg kan Skifte ej findes. Kan det da tænkes, at Vitus Berings Ledsager af en eller anden Grund har maattet forlade sin Fødeegn, og at Familien saa fuldstændig har slaaet Haanden af ham og betragtet ham som død og ikke værdig at tages med paa Familiens Gravsten?

P. Lauridsen giver ham følgende Skudsmaal:

„Han var en dygtig, snarraad og energisk Karakter, en praktisk Sømand, hidsig og virksom, tyrannisk, begjærlig efter Gods og hensynsløs. Russisk talte han kun daarligt, hans Rygte fløj forud for ham gennem hele Sibirien, og Sokolof (en russisk Officer) siger, at nogle ansaa ham for en eller anden General, andre for en udbrudt Straffefange.“

Eller maaske er han slet ikke døbt Spangsberg, men har antaget dette Navn i Udlandet; mulig har hans Moder været født Spangsberg. At han er født i Jerne, er sikkert givet.

Hans Christensen Spangsberg, der vist var den første Selvejerbonde i Sognet, har sikkert været en velstillet Mand; saavel hans Gravsten som hans Proces med Maturin Castensen vidner herom. Men kan en Gravstens Størrelse og Udstyrelse bruges som Maalestok for et Menneskes Velstand, maa Sønnen Chresten Hansen Spangsberg have været endnu mere velstillet, thi hans Gravsten er betydelig større. Stenen, der ogsaa er udhugget i Tufsten, bærer foruden Billeder følgende Indskrift:

„Paa denne Sten findes udhugen og derunder er nedsat til Hvile

„Den salige Mand

Den salige Kone

„ døde Ao. 1747

døde Ao. 1766

„ 3 Aug.

19 Juli.

„Det som var dødelig af den i Livet ærbare og nu ved Dø-

„den salige meget agtbare og velfornemme Mand Chresten

„Hansen Spangsberg af Uglvig; Ejer og Patron til Bryndum

„Kirke og en Del Jorder, født udi Strandby Ao. 1697, 5.

„Januar. Kom udi Ægteskab Ao. 1717 den 15. December

„med den dydige og gudsfrygtige Kone og nu efterladte Enke
 „Ingeborg Christensdatter, født udi Velbeck 1685 den 16.
 „December, levede tilsammen udi Ægteskab i 30 Aar og
 „imidlertid af Gud velsignet med 4 Børn, nemlig 2 Døtre
 „og 2 Sønner, som og paa denne Sten tillige med deres
 „kære Forældre findes udhugen. Den salige Mand med sin
 „kære Hustru paakaldte altid Gud med Bøn og Sang og
 „ellers brugte de ideligen efterfølgende Vers, som rettelig
 „kan . . . . . deres Symbolium.

„O søde Gud, b gid jeg maa mit Hjærte ved dig dannet faa,
 „at du kan helliges i mig, til jeg dig ser i Himmerig. Hvor
 „hellig, hellig, da jeg synger med Halleluja.

„Gud give ham med sin kære Hustru og Børn og alle Guds
 „Udvalgte en glædelig og ærefuld Opstandelse paa den yder-
 „ste Dag.

„Lig her de hugen Sten og vis hvo de bedækker,
 „til Dommens store Dag de Døde Gud opvækker.

„Da skal du lade ude de Ben her hvile sig
 „til Livet de udgaar, naar Ild fortærer dig.

„ Niels Christensen
 „født 24. Novbr. 1722.

Søren Christensen
 født 13. Marts 1727.

„Mette Christensdatter,
 „født 29. Marts 1719.

Edel Christensdatter,
 født 23. Februar 1726,
 død 2. Febr. 1732.

„Anno 1751 er denne Sten udhugen Gud alene til Lov,
 „Pris og Ære.“

Sønnerne Niels og Søren arvede Brøndum Kirke efter Faderen og gjorde sig bekendt ved at lade Kirkens Kalkmalerier overkalke. Medens Søren fik Gaarden i Uglvig, blev Niels Ejer af „Sønderris“. — Over Hans Christensen Spangsbergs to andre Sønner Niels og Søren har jeg ikke kunnet finde nogen Gravsten. Maaske har de været imellem dem, der sammen med Hans Christensen Spangsbergs laa udenfor det nordre Kirkegaardsdige. Aaret efter, at jeg havde faaet lagt Hans Christensen Spangsbergs ind paa dens nuværende Plads, søgte jeg efter dem, men de var da borte.

Derimod findes Gravstenen over den yngste Søn *Morten Hansen Spangsberg*. Paa Stenen, der er udhugget i Tufsten, findes kun Indskrift, der lyder saaledes:

„Denne Sten gemmer til en ærefuld Opstandelse det dødelige af den i Livet velædle, fornemme og forstandige, nu sal Morten Hansen Spangsberg, som er født i Strandby Ao. 1715, hvor han og boede, kom i Ægteskab, først Ao. 1748 med sal Kierstine Povlsdatter, avlede med hende en Søn og to Døtre, blev Enkemand Ao. 1754, kom atter i Ægteskab Ao. 1760 med Ide Sophie Rodriguez, nu efterlevende Enke, med hende avlede 5 Sønner og 1 Datter. Medens han levede, var han for sin Hustru og Børn en from Mand og Fader. For sin Slægt og Venner en trofast Ven og Hjælper, for samtlige . . . . ., sikker Tilflugt og Beskærmer.

„Gud velsigne derfor hans Hus, og han var en æret Mand i Landet og elsket blandt sit Folk. Men ak, hans Endeligt var saa sørgeligt, som hans Levned var berømmeligt. Paa hans Rejse mellem Hjerting og Strandby Natten mellem den 3. og 4. Febr. 1772 blev han i Is og Vand henvreven fra det ganske Land, og da havde han levet 3 Maader over 56 Aar. Saa skal da denne Sten for Efterkommere være et Minde af en Mand, som levede med Ære. Naar Sten og Kalk af Slid og Ælde tæres skal, hans Navn ej raadne, men staa blandt de frommes Tal.

Som angivet i „Fra Ribe Amt“ 1906, var Morten Spangsberg sammen med sin Hustru, daværende Husholderske hos Maturin Castensen, Kierstine Povlsdatter, til Stede ved Mester Maturins Dødsleje for at modtage hans sidste Villie. Maturin Castensens Bestemmelse om, at Husholdersken skulde have Spangsberg Mølles aarlige Indkomster, og at ifald hun sig udi Ægteskab indlod, skulde den hun fik til Ægte, ligeledes bemeldte Mølles Indtægter nyde, har vel været for stor en Fri- telse for Morten Spangsberg, siden han giftede sig

med Husholdersken. Efter 6 Aar og 4 Ugers Ægteskab døde Kierstine Povlsdatter efter et 19 Ugers langt Sygeleje.

Herom fortæller Stenen, som Morten Spangsberg lod udhugge over hende, følgende:

- „Stat Læser een Minut
- „Og fat dig disse Tanker
- „At du i Dødens Havn og Strand
- „Skal fæstne Anker.
- „Et Skibbrud her er lidt paa Liv
- „Fra Børn og Mand. .
- „Det vidner denne Sten, hvorpaa man læse kan
- „Det Epitaphium som herpaa er udgraven
- „Og viser hvo det var, som ligger her begravet.
- „Hvis Legeme til Støv herunder er nedlagt
- „Til dig, som talende, dig egen Død betragt
- „Den som herunder hviler var
- „Den i Livet ærlige og gudsfrygtige
- „Nu i Døden salige Matrone
- „
Kierstine Povlsdatter
- „Som blev født til Verden 1720 26. Januar
- „Kom i Ægteskab 24. November 1748 med agtbare og
- „velfornemme
- „
Morten Hansen Spangsberg i Strandby
- „Hvis Ægtehustru hun var i 6 Aar og 4 Uger, fødte imidlertid til Verden 3 Børn, Hans, Eddel og Anne Margrete.
- „Levede kristelig 34 Aar, 28 Uger . . . . Dage.
- „Døde salig i Herren den 29. December 1754.
- „
Kig Prædikens Text.

-
- „At hun i Livet her beprydet var med Dyder
  - „Ved hver forvisset om hun Hisset Glæde nyder
  - „Derfor man velfortjent til Æreminde gav
  - „Et Epitaphium til Zeir paa hendes Grav
  - „At hun hviler og ej agter
  - „Verdens Væsen eller Ord
  - „Gunstig Læser det betragter

- „Her paa Jerne Kirkegaard
- „Som igen fra sig skal give
- „Den af Sygdom plaget Krop
- „Nitten Uger her i Livet
- „Den med Ære skal staa op.“

Morten Hansen Spangsberg og Kirstine Povlsdatter lille Pige, Anne Margrete, har faaet sit Gravmæle udhugget i en lille Plade, der fortæller følgende:

- „Ved Moder sin at hvile
- „Som og blev tidlig dræbt
- „Af Dødens Gift og Pile
- „Og derved kaldet fra
- „Alverdens Møjsomhed
- „Til Himlens rolig Fred
- „Og salig Evighed.
- „Det herunder hvilende salige Guds barn
- „Anne Margrete Mortensdatter Spangsberg
- „Blev født til Verden 26. Marts 1754
- „Levede her 4 Maaneder, 3 Uger, 6 Dage
- „Og døde salig i Herren 12. August
- „Saa lad nu denne Sten
- „Dit Legeme bedække
- „Der kommer vist en Dag
- „Gud vil dig opvække
- „Du skal faa din Sjel
- „Igen til evig Liv
- „Det samme Livets Gud
- „Os alle naadig gav.“

Paa Brøndum, Alslev og Guldager Kirkegaarde har jeg fundet Gravsten over Familien Spangsberg. Paa Guldager er det over Ejerne af „Sønderris“. Een af disse Sten fortæller, at *Chresten Lycke Spangsbergs* tvende Sønner er nedsat under Koret i Guldager Kirke (dette Gravkapel er vist for flere Aar siden blevet kastet til). Der skal have ligget flere Gravsten paa Guld-

ager Kirkegaard; men en Del skal være bleven anvendt som Brolægning i Kostalden paa „Sønderris“.

Til Slut et Par Ord om Hans Christensen Spangsbergs Efterkommere, Familierne Spangsberg. Det er besynderligt, at der nu kun findes een Familie Spangsberg, der i lige Linie (Mandslinie) nedstammer fra ham, nemlig Børnene efter afdøde Baadfører Niels Chr. Christensen Spangsberg paa Fanø; det er saa meget mere besynderligt, som foruden at der jo har været mange Sønner, har der tillige været mangan en Moder, der, født Spangsberg, lod sine Børn døbe med Efternavnet Spangsberg. Jeg har saaledes i Kirkebøgerne set, at en Moder tre Gange i Træk har døbt en Søn Chresten Spangsberg; rigtignok uden Held, thi ogsaa den tredie Søn døde. Familien Spangsberg, hvortil jeg hører, og som nu tæller ca. 40 levende Medlemmer, har faaet Navnet i 1781, idet Enken efter Hans Christensen Spangsbergs Søn, Morten Hansen Spangsberg, *Idé Sophie Rodriguez*, i sit Ægteskab med *Hans Madsen* fra Gjesing blev Moder til en Søn, der født 12. Juni 1781 i Daaben modtog Navnet *Morten Spangsberg*.
